

Lee Sartain, **Invisible Activist – Women of the Louisiana NAACP and the struggle for Civil Rights, 1915–1945**. Baton Rouge: Louisiana State University Press, 2007, 224 s. ISBN 978-0-8071-3221-0

Národní asociace pro povznesení barevného obyvatelstva (NAACP) patří mezi nejstarší a nejlivnější organizace bránící občanská práva ve Spojených státech. Od svého založení v roce 1909 bojovala proti segregaci Afro-Američanů v americké společnosti. Byla to právě NAACP, která se rozhodla ve třicátých letech 20. století přezkoumat doktrínu „oddělení, ale sobě rovni“, potvrzenou rozhodnutím Nejvyššího soudu v roce 1896, aby její snahy kulminovaly v roce 1954, kdy Nejvyšší soud rozhodl, že státem segregované školství je neústavní.

NAACP byla v minulosti vnímána převážně jako organizace pod vedením mužů, kteří pocházeli ze střední vrstvy amerického obyvatelstva. V několika posledních letech se historici zabývající se problematikou Civil Rights Movement začali obsírněji věnovat také otázce role žen v této organizaci a na základě shromážděných dokumentů a faktů došli k názoru, že role žen v NAACP, zejména v prvních čtyřiceti letech po jejím založení, byla nezastupitelná.

Lee Sartain, historik z University of Nottingham ve Velké Británii, který se roli a vliv žen na fungování NAACP ve své knize snaží dokumentovat na lokálních pobočkách v Louisianě, se dokonce domnívá, že role žen byla nejen nezastupitelná, ale pro další fungování organizace i životně důležitá. Byly to totiž právě ženy, které dokázaly působit jako pojivový element v kritické době hospodářské krize v 30. letech a následně v průběhu druhé světové války, kdy členů z řad mužů, z pochopitelných důvodů ubývalo. Tudíž to byly ve skutečnosti právě ženy, kdo plnil role vůdce a organizátora, zejména však funkci shromažďování a vybírání peněžních prostředků, které byly jedním z hlavních předpokladů pro existenci organizace.

Recenzovaná kniha je rozdělena do šesti tematicky oddělených kapitol. Obsahuje samozřejmě úvod, ve kterém autor vyjmenovává zdroje, se kterými pracoval. Jedná se převážně o seznamy členů, zápisy z jednání nebo osobní dopisy. Seznamuje čtenáře také s historickými interpretacemi role černošských žen v komunitách a sdruženích, diskutuje zde ale i obecně roli žen v oblasti zájmových organizací. Odvolává se například na práci Charlese Paynea, který v knize *I've Got the Light of Freedom* poukazuje na tradiční komunitní aktivitu černošských žen v sociální a náboženské oblasti. Upozorňuje také na skutečnost, že ženy mají přirozeně proti-byrokratické a proti-hierarchické sklony, což jim umožňuje fungovat mimo klasickou hierarchickou strukturu ovládanou muži. Právě díky tomu jsou schopné mobilizovat existující sociální skupiny pro konkrétní politické cíle.

V první kapitole se autor zabývá historií organizace NAACP jako takové, nikoli tedy jejich poboček v Louisianě, a to od roku 1909 do roku 1945. Sartain obhajuje tuto kapitolu nutností seznámit čtenáře s hierarchickou a organizační strukturou, včetně metod, které využívala NAACP na národní úrovni. Čtenář se také dozví, na jakém principu fungovala spolupráce mezi jednotlivými pobočkami a ústředím. Pro čtenáře, kteří se problematikou NAACP zabývají podrobněji, není tato kapitola příliš přínosná a mohla by být případně nahrazena kapitolou popisující specifické podmínky vzniku pobočky NAACP v Louisianě.

Ve druhé kapitole autor popisuje počátky působení žen v oblasti občanských sdružení v Louisianě do roku 1920. Pokrývá tedy přibližně období před vznikem pobočky NAACP v New Orleans. Ta byla ustavena v roce 1915. Sartain se věnuje postavení černošských žen v tehdejší společnosti, roli pohlaví a společenského postavení na možnosti participovat v politickém životě. V případě černošských organizací se zabývá spory mezi lokálními pobočkami a ústředími. Zmiňuje vznik organizací, ve kterých ženy diskutovaly o nutnosti získat volební právo, nicméně v tomto případě se jednalo o spolky sdružující bílé Američanky, které pro své kolegyně z řad Afro-Američanů neměly, co se týče ambicí získat volební právo, převážně příliš velké pochopení. Některé byly otevřené a veřejně proti jakýmkoli ambicím, které by vedly k úpravě sociálního statusu Afro-Američanek v louisianské společnosti.

Ve třetí kapitole se Sartain snaží vysvětlit roli žen v NAACP v Louisianě v období od roku 1920 do konce druhé světové války. Právě v této kapitole se autor snaží podpořit svou tezi, že ačkoli muži tradičně zastávali vedoucí funkce uvnitř černošské komunity, a byli tak mnohem více vidět na veřejnosti, podpůrná role žen, které se staraly o administrativu, organizaci různých setkání, zábavných večerů nebo jednoduše vyráběly zboží, z jehož prodeje byl provoz lokálních organizací financován, byla nezastupitelná a do určité míry, zejména v době finanční krize, která postihla Spojené státy v období třicátých let 20. století, byla nutná pro další přežití organizace jako celku.

Právě v době krize mnoho mužů na rozdíl od žen z NAACP odešlo. Ženy začaly uvnitř lokálních organizací zakládat vlastní spolky, které velmi brzy získaly podporu u ústředí NAACP, protože její představitelé si uvědomovali, že právě ženy jsou schopné získat pro organizaci potřebné finanční zdroje. Kromě členství ve spolcích, které byly součástí NAACP, byly černošské ženy většinou členkami také klasických spolků pro ženy, jejichž náplní bylo například vyšívání, umění nebo literatura. Právě v těchto spolcích mohly členky NAACP získávat od dalších žen, ať už finanční nebo jinou podporu, například příslibem účasti na akci organizované spolkem NAACP. Sartain bohužel nezmiňuje, zdali klasické spolky byly rasově oddělené či nikoliv. Tudíž není příliš jasné, zdali měly členky NAACP možnost nějakým způsobem ovlivňovat i ženy, z řad většinově bílého obyvatelstva.

Ačkoli je tato kapitola velice zajímavá z hlediska obsahu, kdy autor snaží čtenáři velice zhuštěně na relativně malém prostoru ukázat, jak černošky efektivně přispívaly k lepší organizaci a získávání prostředků, někteří čtenáři mohou negativně pocítovat jistý stupeň roztržitosti textu a to nejen z hlediska časové posloupnosti, ale trochu chaotického „přeskakování“ mezi jednotlivými tématy, které se v dané kapitole popisují.

Ve čtvrté kapitole autor popisuje roli černošských učitelek uvnitř neworleanské pobočky NAACP. Učitelé obecně hráli v komunitách Afro-Američanů velmi důležitou roli, a to buď jako lokálního vůdce nebo učitele a vychovatele pro mládež. Byli to právě učitelé, kteří dokázali ostatní příslušníky komunity přesvědčit o smysluplnosti určitého konání a nutnosti ve svých názorech vytrvat. V této kapitole také autor popisuje zajímavé rozdíly mezi jednotlivými pobočkami, které vznikly postupem času na území Louisiany. Konkrétně srovnává pobočky v Baton Rouge, New Orleans a Monroe.

Někteří představitelé NAACP prý věřili, že učitelé-ženy budou schopny vychovávat děti takovým způsobem, že ve skutečnosti dojde k přetransformování černošské společnosti

v morálně zdravou a intelektuálně osvícenou, což by jí mohlo případně předurčit k tomu, že bude jednoho dne politicky i sociálně akceptována většinou „bílémi“ Spojenými státy.

V páté a šesté kapitole seznamuje autor čtenáře s dvěma ženami, kterým se podařilo před rokem 1945 získat volenou pozici uvnitř NAACP, což bylo v té době velmi neobvyklé. Ženy spíše fungovaly na takových pozicích, které nebyly navenek příliš vidět. Právě proto zmiňuje Sartain tři výjimky (mimo New Orleans, kde byla situace pro ženy o poznání příznivější). H. W. Johnson působila pouhé dva roky jako vice-prezidentka pobočky NAACP v Monroe. D. J. Dupuy několik let působila jako více-prezidentka a tajemnice pobočky v Monroe. Podle Sartaina dosáhla Dupuy svého postavení a vlivu v NAACP, přestože akceptovala tehdy tradiční koncept dělení rolí na základě pohlaví. Naopak Georgia M. Johnson z Alexandrie byla ženou, která musela o svoje postavení v NAACP neustále bojovat díky tomu, že překročila imaginární hranici oblasti veřejného vedení organizace, která byla v té době považována za výhradní doménu mužů. Její militantnější přístup byl podle Sartaina úplně odlišný od ostatních žen v NAACP.

V závěru autor shrnuje poznatky, které předložil v průběhu šesti kapitol knihy. Dochází k přesvědčení, že aktivity a práce Afro-Američanek, převážně příslušnic tzv. middle-class, neboli střední třídy, v období před a v průběhu druhé světové války v NAACP, vytvořily podhoubí, z něhož v 50. a 60. letech 20. století vyrostlo hnutí bojující za občanská práva Afro-Američanů, které vedlo k zásadním změnám v americké společnosti. Ačkoli se autor zaměřil na konkrétní teritorium, tedy stát Louisiana, lze závěry prezentované v knize aplikovat i na jiné oblasti Spojených států, zejména na státy z oblasti tzv. amerického Jihu. Kniha osloví všechny ty, kteří se zajímají o práci Afro-Američanek v komunitách a organizacích bojujících za občanská práva v první polovině 20. století. Za jednoznačné pozitivum lze označit autorovu pečlivou práci s primárními prameny, kdy jen opravdu zanedbatelnou část zdrojů, ze kterých autor při zpracovávání tématu vycházel, tvoří monografie. Hlavními zdroji informací tak byly materiály v archivech NAACP a jejich lokálních poboček.

Kriticky lze hodnotit pouze občasné zacházení do přílišných detailů, které nejsou pro zkoumané téma příliš důležité. Některé pasáže, zejména pak zmiňovaná třetí kapitola, vyžadují od čtenáře jistou dávku soustředění a pochopení skutečnosti, že autor nepopisuje události chronologicky, což na některé čtenáře může působit chaoticky. Knihu je ale celkově možné považovat za přínos pro zkoumanou problematiku.

Martin Vyletál

Bernward Vesper, **Die Reise**. Hamburg: Rowohlt Verlag, 2009, 720s. ISBN 978-3-499-15097-5

Když v prosinci 1977 napsal držitel Nobelovy ceny za literaturu Heinrich Böll do hamburského časopisu Konkret recenzi na knihu Bernwarda Vespera *Die Reise*, zvedla se v tisku Spolkové republiky vlna kritiky, že Böll přeceňuje její význam a nalézá v ní poselství, které